

Leuenbergi Konkordia¹

[1.] Az egyezményt elfogadó lutheránus, református és ezekből alakult uniált egyházak, valamint a valdensek és a cseh testvérek előreformátori rokon egyházai hitkérdésekben folytatott párbeszédjük alapján az evangélium itt következő közös értelmezését állapítják meg. Az evangélium közös értelmezése teszi lehetővé számukra, hogy az egyházi közösséget kinyilvánítsák és megvalósítsák. Hálát adva Istennek azért, hogy egymáshoz közelebb jutottak, egyúttal megvallják, hogy az egyházban az igazságért és az egységért folyó tusakodást mulasztás és szenvedés is kísérte, és kíséri.

[2.] Az egyház egyedüli alapja Jézus Krisztus, aki az ígehirdetés és a sákramentumok által üdvösséget ajándékozik, s ezáltal összegyűjti, és küldetéssel bízva meg az egyházat. Reformátori felismerés szerint tehát az egyház igazi egységéhez szükséges és elégséges az evangélium tiszta tanításában és a sákramentumok helyes kiszolgáltatásában való egyetértés. Ezekből a kritériumokból vezetik le az érintett egyházak az egyházi közösség értelmezését, amelynek kifejtése itt következik.

I. A közösséghez vezető út

[3.] A reformátori atyákat hitük és lelkiismeretük vezette akkor, amikor a teológiai gondolkodás és az egyházi cselekvés módjának lényeges különbségei láttán, a sok közös vonás ellenére sem látták annak lehetőségét, hogy elkerüljék az elkülönülést. A részt vevő egyházak ezzel az egyezménnyel elismerik, hogy egymáshoz való viszonyuk megváltozott a reformáció óta.

1. Közös szempontok a reformáció kibontakozása idején

[4.] Történeti távlatból ma világosabban felismerhető az, ami a reformáció egyházainak bizonyágtételében az ellentétek dacára közös volt: az evangélium felszabadító és bizonyosságot adó új megtapasztalásából indultak ki. A felismert igazságért síkraszállva,

¹ Az európai protestáns, evangélikus és református egyházak képviselői 1973. március 9–17. között gyűltek össze a svájci leuenbergi konferencia-központban, hogy aláírják a konkordiát. A Romániai Református Egyház és korábbi hivatalos nevén a Romániai Zsinatpresbiteri Evangélikus-Lutheránus Egyház már a Református Világszövetség és a Lutheránus Világszövetség közös bizottságának 1968. január 13–14-én tartott gyűlésétől követte a konkordia előkészítésének lépéseit, tudniillik ennek keretében kezdődtek meg a közeledést szolgáló tanácskozások. A *Református Szemle* pedig rendszeresen tudósított a fejleményekről: az 1969. április 8–12. napjain folytatott tanácskozásról a Bazel melletti Leuenbergben, az ígehirdetési és úrasztali közösség előkészítésének tervezetéről (1971), a bázeli lutheránusok és reformátusok közös úrvacsorázásáról és a Leuenbergi Konkordiát megtárgyaló szakmai bizottság munkájáról (1972), az 1974/1-es számában pedig közölte a konkordia magyarra fordított szövegét [ld. Az Európai Protestáns Egyházak Közösségének Konkordiája (Leuenbergi Konkordia). In: *Református Szemle* 67. (1974/1), 87–93.]. A Leuenbergi Konkordia itt közölt magyar fordítását a GEKE honlapjáról vettük át (Leuenberg Agreement. In: *Communion of Protestant Churches in Europe CPCE*, <https://www.leuenberg.eu/documents/> (2023. szept. 13.).

A Romániai Református Egyház Zsinata viszonylag későn, az 1978. december 14-én tartott ülésén fogadta el a Leuenbergi Konkordiát. (*Szerk.*)

a reformátorok mindegyike összetűzésbe került kora egyházi hagyományaival. Ezért egybehangozón vallották, hogy az életet és a tanítást az evangélium eredeti és tiszta szentírási bizonyágtételéhez kell szabni. Egybehangozón tettek bizonyágot arról, hogy Isten feltétlen kegyelme Jézus Krisztus életében, halálában és feltámadásában mindazoké, akik hisznek ebben az ígéletben. Egybehangozón vallották, hogy az egyház cselekvését és életformáját egyedül az a megbízatus és parancs szabhatja meg, amely e tanúságtételnek az egész világon történő hirdetését írja elő. Vallották, hogy az Úr igéje előbbre való, mint a keresztyén gyülekezet bármilyen kifejezési formája. Az egész keresztyénséggel együtt elfogadták és az óegyházi hitvallások nyomán újra megvallották Isten hármasságát és Jézus Krisztus istenembségét.

2. *A jelenlegi egyházi helyzet megváltozott feltételei*

[5.] A négy száz éves történelem folyamán az újkor kérdéseire adott teológiai válaszok, a szentírás-kutatás fejlődése, az egyházi megújulási mozgalmak és az újra felfedezett ökumenikus távlat új és hasonló gondolkodási formát és életmódot alakítottak ki a reformáció egyházaiban. Ezek természetesen a felekezeti határok felett húzódo új ellentéteket is hoztak magukkal. Ugyanakkor, különösen a közös szenvedések idején, újra és újra megtapasztalhatták a testvéri közösséget is. Mindez arra készítette az egyházakat – különösen az ébredési mozgalmakat követően –, hogy mind a bibliai bizonyágtételt, mind a reformátori hitvallásokat koruk számára aktualizálják. Ennek rendjén megtanultak különbséget tenni a reformátori hitvallások bizonyágtételének tartalma és történelmileg meghatározott gondolkodási formájuk között. Mivel ezek a hitvallások az evangéliumról mint Istennek Jézus Krisztusban adott élő ígéről tesznek bizonyágot, nem lezárlják, hanem megnyitják az evangélium kötelező és mérvadó továbbításának útját, és arra szólítanak fel, hogy ezt az utat a hit szabadságával járjuk.

II. Az evangélium közös értelmezése

[6.] A részt vevő egyházak a következőkben látják az evangéliumnak azon közös értelmezését, amely az egyházi közösség megalapozásához szükséges.

1. *A megigazításról szóló hír mint Isten szabadító kegyelmének üzenete*

[7.] Az evangélium Jézus Krisztusról, a világ üdvösségéről mint az Ószövetség népének adott ígélet beteljesedéséről szóló üzenet.

[8.] a) Az evangélium helyes értelmezését a reformátori atyák a megigazításról szóló tanításban fejezték ki.

[9.] b) Ez az üzenet Jézus Krisztusról tesz bizonyágot, aki emberré lett, és akiben Isten közösségre lépett velünk, emberekkel; ő kereszthalált halt és feltámadott, magára vette Isten ítéletét, és ezzel tanúskodott Istennek a bűnös ember iránti szeretetéről, és el fog jönni, hogy mint Bíró és Megváltó teljességre juttassa a világot.

[10.] c) Isten az ő igéje és Szentlelke által minden embert megtérésre és hitre hív, és a bűnös, de hívó embernek igazságosságot ígér Jézus Krisztus által. Aki hisz az evangéliumban, Krisztusért igaz ember Isten előtt, és megszabadult a törvény vádjától. Napon-

ként bűnbánatot gyakorolva és megújulva a gyülekezettel együtt dicsőíti Istent és azzal a bizonyossággal szolgálja embertársait, hogy Isten egykor teljességre viszi az ő országát. Így teremt Isten új életet és így indítja el a világban az új emberiséget.

[11.] d) Ez az üzenet a keresztyén embereket szabaddá teszi a világban végzett felelős szolgálatra, és készé teszi arra, hogy ezért a szolgálatért szenvedni is tudjanak. Felismerik, hogy Isten számonkérő és ajándékozó akarata az egész világra kiterjed. Síkraszállnak az egyes emberek és a különböző népek közötti igazságosságért és békéért. Ez szükségessé teszi, hogy másokkal együtt mindenben a józan és szakszerű megfontolást keressék és alkalmazzák. Az a bizonyosság vezeti őket, hogy a világ Isten kezében van, az ítéletkor pedig neki tartoznak felelősséggel.

[12.] e) Az evangéliumnak ez az értelmezése az ógyházi hitvallások talaján és a reformátori hitvallások azon közös meggyőződésének szellemében történik, hogy a Szentírás szíve az a hír, hogy Jézus Krisztus a mi egyedüli Üdvözítőnk és Közbenjárónk, az egyház igehirdetésének mércéje pedig a megigazításról szóló híradás mint Isten szabad kegyelmének üzenete.

2. Igehirdetés, keresztség és úrvacsora

[13.] Az evangéliumról számunkra alapvetően az apostolok és próféták igéje tanúsodik az ó- és újszövetségi Szentírásban. Az egyháznak az a feladata, hogy az evangéliumot továbbadja az élő igehirdetés, a személyes lelkigondozás, valamint a keresztség és az úrvacsora által. Az igehirdetésben, a keresztségben és az úrvacsorában Jézus Krisztus van jelen a Szentlélek által. Az emberek így részesülnek a Krisztus által nyert megigazításban, az Úr pedig így gyűjti az ő egyházát. Így maga az Úr munkálkodik az ő gyülekezetében a sokféle tisztség és szolgálat, valamint a tagok tanúságtétele útján.

[14.] a) A keresztség

A keresztséget az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében vízzel szolgáltadjuk ki. Általa Jézus Krisztus a bűn és a halál rabjává lett embert visszavonhatatlanul felveszi üdvözítő közösségébe, hogy új teremtsé tegye. A megkeresztelt embert a Szentlélek erejével hívja gyülekezetébe a hitben való életre, a naponkénti bűnbánatra, és az ő követésére indítja.

[15.] b) Az úrvacsora

Az úrvacsorában a feltámadott Jézus Krisztus az ő mindenkiért halálra adott testében és vérében önmagát ajándékozta nekünk a kenyér és a bor jegyéhez kötött ígérete által. Ezzel adja nekünk a bűnbocsánatot, és felszabadít minket a hitben való új életre. Újra megtapasztalhatjuk, hogy testének tagjai vagyunk. Megerősít az embertársaink iránti szolgálatra.

[16.] Amikor az úrvacsorát ünnepeljük, Krisztus halálát hirdetjük, aki által Isten kien-gesztelte a világot. Vallást teszünk a feltámadt Úr jelenlétéről. Az Úr hozzánk jövele felett örvendezve várjuk az ő dicsőséges visszajövetelét.

III. Egyetértés

a reformáció korabeli, egymást elítélő nyilatkozatok kérdésében

[17.] Azok az ellentétek, amelyek a reformáció kora óta lehetetlenné tették a lutheránus és református egyházközösség megvalósulását, és egymást kölcsönösen elutasító nyilatkozatokhoz vezettek, az úrvacsora, a krisztológia és a predestináció tanítását érintették. Komolyan vesszük az atyák döntéseit, de ezekről az ellentétekről ma a következőket mondhatjuk:

1. *Az úrvacsora*

[18.] Az úrvacsorában a feltámadott Jézus Krisztus az ő mindenkiért feláldozott testében és vérében önmagát ajándékozta nekünk a kenyér és a bor jegyéhez kötött ígérete által. Ezzel adja nekünk a bűnbocsánatot, és felszabadít a hitben való új életre. Fenntartás nélkül adja önmagát mindazoknak, akik a kenyeret és a bort elfogadják; a hívők az úrvacsorát üdvösségükre, a hitetlenek pedig ítéletükre veszik.

[19.] A Jézus Krisztusnak testében és vérében való közösségünk elválaszthatatlan az evés és ivás cselekményétől. Minden olyan kísérlet, amely Krisztus úrvacsorai jelenlétének értelmezésénél eltekint ettől a cselekménytől, azzal a veszély-llyel jár, hogy elhomályosítja az úrvacsora értelmét.

[20.] Ahol ez az egyetértés megvan az egyházak között, ott a reformátori hitvallások elítélő kijelentései nem vonatkoztathatók ezen egyházak jelenlegi tanítására.

2. *A krisztológia*

[21.] A valóságos ember Jézus Krisztusban az örökkévaló Fiú, azaz maga Isten adta oda önmagát üdvösségül az elveszett emberiségnek. Az ígéret ígéje és a sákramentumok által a Szentlélek, azaz maga Isten teszi számunkra jelenvalóvá Jézust mint Megfeszítettet és Feltámadottat.

[22.] Mivel ily módon hisszük, hogy Isten önmagát adta nekünk az ő Fiában, a hagyományos, történelmileg meghatározott gondolkozási sémákra tekintettel ma az a feladatunk, hogy új módon érvényesítsük egyrészt a református hagyománynak azt a szándékát, amellyel Jézus istenségének és emberségének érintetlenségét hangsúlyozta, másrészt a lutheránus hagyománynak azt a szándékát, amellyel Jézus személyének teljes egységét hangsúlyozta.

[23.] Ilyen tényállás mellett ma nem azonosulhatunk a korábbi elítélő nyilatkozatokkal.

3. *A predestináció*

[24.] Az evangélium azt az ígéretet tartalmazza, hogy Isten feltétel nélkül elfogadja a bűnös embert. Aki ebben bíz, az bizonyos lehet üdvössége felől, és magasztalhatja Istent az ő kiválasztásáért. A kiválasztásról tehát csak a Krisztusban nyert üdvösségre szóló elhívás szem előtt tartásával beszélhetünk.

[25.] Bár a hívő ember azt tapasztalja, hogy az üdvösség üzenetét nem mindenki fogadja el, mégis tiszteletben tartja Isten munkálkodásának titkát. Egyszerre teszünk bizonyosságot az emberi döntés komolyságáról és Isten egyetemes üdvakaratainak valóság-

gáról. A Szentírás Krisztusról szóló tanúságtétele megtiltja annak feltételezését, hogy Isten bizonyos személyeket vagy népeket végérvényesen kárhozatra ítél.

[26.] Ahol ez az egyetértés az egyházak között megvan, ott a reformátori hitvallások elítélő kijelentései nem vonatkoztathatók ezen egyházak jelenlegi tanítására.

4. Következtetések

[27.] Ahol elfogadják ezeket a megállapításokat, ott a reformátori hitvallások elítélő kijelentései nem vonatkoztathatók az úrvacsoráról, a krisztológiáról és a predestinációról szóló jelenlegi tanításra. Nem minősítjük tárgyyszerűtlennek atyáink elítélő kijelentéseit, de azok többé nem akadályai az egyházi közösségnek.

[28.] Egyházaink között jelentős különbségek vannak az istentisztelet formáiban, a kegyesség megnyilvánulásaiban és az egyházi rendtartásokban. Ezek a különbségek gyakran jobban érzékelhetőek a gyülekezetekben, mint a hagyományos tanításbeli ellentétek. Az Újszövetség szerint és az egyházi közösség reformátori kritériumai alapján azonban mégsem tudunk ezekben a különbségekben egyházainkat elválasztó tényezőket látni.

IV. Az egyházi közösség kinyilvánítása és megvalósítása

[29.] Az egyezmény értelmében az egyházi közösség azt jelenti, hogy a különböző hitvallású egyházak igeközösségre és sákramentumi közösségre lépnek egymással az evangélium értelmezésében elért egyetértésük alapján, és bizonyásgtételükben és a világgért végzett szolgálatukban minél nagyobb egységre törekednek.

1. Az egyházi közösség kinyilvánítása

[30.] Az egyezmény elfogadásával egyházaink – hitvallásaik iránti elkötelezett hűségük és saját hagyományaik figyelembevételével – kinyilvánítják:

[31.] a) Egyetértenek az evangélium értelmezésében, ahogyan az a II. és III. részben kifejezésre jutott.

[32.] b) Hitvallási irataikban egymás tanítását elítélő nyilatkozataik a III. részben foglalt megállapítások értelmében nem érintik az egyezményt elfogadó egyházak jelenlegi tanítását.

[33.] c) Egymással szószéki és úrvacsorai közösségre lépnek. Ez magában foglalja az ordináció kölcsönös elismerését és az úrvacsora közös ünneplésének lehetőségét.

[34.] Ezekkel a megállapításokkal kinyilvánítottuk az egymással való egyházi közösséget. Ezzel megszűnnek azok az ellentétek, amelyek a 16. század óta akadályozták az egyházi közösséget. A részt vevő egyházak meg vannak győződve arról, hogy ők együtt és közösen tagjai Jézus Krisztus egy egyházának, és hogy az Úr felszabadította és elkötelezte őket a közös szolgálatra.

2. Az egyházi közösség megvalósítása

[35.] Az egyházi közösség az egyházak és gyülekezetek életében valósul meg. A Szentlélek egyesítő erejébe vetett hittel együtt végzik bizonyásgtételüket és szolgálatukat, és arra törekednek, hogy az elért közösséget megerősítsék és elmélyítsék.

[36.] *a) Bizonyágtétel és szolgálat*

Az egyházak igehirdetése úgy hitelesebb lesz a világban, ha az evangéliumról egyetértésben tesznek bizonyágot. Az evangélium felszabadítja és összeköti az egyházakat a közös szolgálatra. Ez a szolgálat mint szeretetszolgálat a szükségét szenvedő ember felé fordul, és igyekszik megszüntetni szükségének okait. Ha a világban igazságosságra és békére törekszünk, ez egyre inkább megköveteli tőlünk a közös felelősségvállalást.

[37.] *b) Teológiai feladatok*

Az egyezmény érintetlenül hagyja a részt vevő egyházakban a hitvallások kötelező érvényességét. Az egyezmény nem akar új hitvallás lenni. Központi kérdésekben elért egyetértést nyilvánít ki, amely lehetővé teszi a különböző hitvallású egyházak közösséget. Közös bizonyágtételükben és közös szolgálatukban ez az egyetértés fogja vezérelni a részt vevő egyházakat, a tanítás kérdéseiben pedig az egymás közötti folyamatos párbeszédre kötelezik magukat.

[38.] Az evangélium közös értelmezését, amelyen az egyházi közösség alapul, tovább kell mélyíteni, azt a Szentírás bizonyágtételéhez kell mérni és állandóan naprakésszé tenni.

[39.] Az egyházaknak az a feladatuk, hogy tovább is foglalkozzanak a részt vevő egyházakban lévő és a közöttük fennálló tanbeli különbségekkel, tudván, hogy azok immár nem elválasztó akadályok. Ezek közé tartoznak: a Szentírás, a hitvallások és az egyház értelmezésével kapcsolatos hermeneutikai kérdések; a törvény és az evangélium viszonya; a kereszteselési gyakorlat; az egyházi hivatal és az ordináció; a két birodalom tana, illetve a Jézus Krisztus királyságáról szóló tanítás; az egyház és a társadalom. Ezek közé azokat a kérdéseket is fel kell venni, amelyek a bizonyágtétel és a szolgálat, az egyházi rend és gyakorlat terén fognak felmerülni.

[40.] Közös örökségük szellemében a reformátori egyházaknak szembe kell nézniük a teológiai polarizálódás ma jelentkező tendenciáival. A velük kapcsolatos kérdések gyakran mélyrehatóbbak, mint a lutheránus–református ellentéteket keltő korábbi tan-különbségek.

[41.] A közös teológiai munkának az lesz a feladata, hogy ki is mondja az evangélium igazságát, és azt el is határolja különböző torzításoktól.

[42.] *c) Szervezeti következmények*

Az egyházi közösség kinyilvánítása nem kíván befolyjni a részletekbe menő egyházi jogi szabályozásba, sem az egyházak között, sem az egyházakon belül, azonban ilyen jogszabályalkotások esetén az egyházak vegyék figyelembe az egyezményt.

[43.] Általános érvényű, hogy a szószéki és úrvacsorai közösség kinyilvánítása, valamint az ordináció kölcsönös elismerése nem érinti az egyházakban a lelkészek alkalmazására, a lelkészi szolgálat végzésére és a gyülekezeti élet rendjére vonatkozó és érvényben lévő rendelkezéseket.

[44.] Egyes részt vevő egyházak szervezeti egyesítésének kérdését csak az érintett egyházak konkrét élethelyzetében lehet mérlegelni. Ennek a kérdésnek a vizsgálatánál a következő szempontokra kellene figyelni:

[45.] Az olyan egyesítés, amely csökkenti az igehirdetési gyakorlat, az istentiszteleti élet, az egyházi rend, valamint a diakóniai és társadalmi tevékenység eleven sokféleségét, ellenkezik a most kinyilvánított egyházi közösség lényegével. Másfelől bizonyos helyzetekben az egyház szolgálata kívánja meg – éppen a bizonyágtétel és a jó rend érdekében – a szervezeti-jogi egyesítést. Ha az egyházi közösség nyilatkozatából ilyen szervezeti következmény származik, annak nem szabad csorbítania a kisebbségi egyházak döntési szabadságát.

[46.] *d) Ökumenikus szempontok*

Amikor a részt vevő egyházak egymás között kinyilvánítják és megvalósítják az egyházi közösséget, ezt abból az elkötelezettségükből cselekszik, hogy valamennyi keresztyén egyház ökumenikus közösségét kívánják szolgálni.

[47.] Európai egyházi közösségüket úgy értelmezik, mint lépést e cél felé. Bízunk abban, hogy ha nekik sikerült legyőzniük a korábbi elkülönülést, akkor ez hatással lesz a hitvallásilag rokon egyházakra mind Európában, mind más földrészeken, és készek is arra, hogy velük együtt mérlegeljék az egyházi közösség lehetőségét.

[48.] Ez a reménység vonatkozik a Lutheránus Világszövetség és a Református Egyházak Világközössége egymáshoz való viszonyára is.

[49.] A részt vevő egyházak azt is remélik, hogy az egyházi közösség új ösztönzést ad a más hitvallású egyházakkal való találkozásra és együttműködésre. Kinyilvánítják, hogy e nagyobb távlat érdekében készek kibővíteni a hitvallási-teológiai párbeszédet.